

Voorwoord

Differentiatie is geen set van instructiestrategieën, maar een andere manier van denken over lesgeven en leren (Sousa & Tomlinson, 2011).

Leerlingen verschillen van elkaar. Zij hebben eigen talenten en eigen leervoorkeuren. Ook hebben zij verschillende behoeften, bijvoorbeeld behoefte aan instructie of ondersteuning bij het zelfstandig werken. De ene leerling heeft voor de uitvoering van een taak meer tijd nodig, de ander heeft het juist nodig om meer na te denken en te praten over de aanpak. Leerlingen verschillen ook in kennis en vaardigheden, die ze thuis of in vorige jaren hebben verworven. Omgaan met verschillen is dan ook uitgaan van verschillen (Oostdam, 2009).

Door Passend Onderwijs - de ambitie om zo lang mogelijk zoveel mogelijk kinderen binnen de basisschool goed onderwijs te geven - neemt de variatie tussen leerlingen toe. En wellicht zien we de verschillen tussen kinderen ook beter dan vroeger. De aandacht voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong, begaafdheid of een vorm van 'etiket' is in ieder geval sterk toegenomen. Je kunt je afvragen of het plakken van labels nu zo goed is, maar het is in ieder geval wel goed om te beseffen dat kinderen van elkaar verschillen.

Gegeven bovenstaande staat u daarom als leerkracht voor de complexe uitdaging om het onderwijs zo vorm en inhoud te geven, dat aan al die verschillen tussen leerlingen recht wordt gedaan. Differentiëren is de praktische uitwerking van het omgaan met de verschillende onderwijsbehoeften van leerlingen. Differentiatie is nodig om leerlingen optimaal te laten leren en zich goed te laten ontwikkelen. Sterker nog: u zult wel moeten differentiëren, omdat het huidige curriculum is afgestemd op de gemiddelde leerling.

Eén van de meest prangende vragen van veel leerkrachten is dan ook: hoe kom ik tegemoet aan de verschillen tussen leerlingen zodat zij allemaal optimale prestaties behalen? Deze vraag wordt ons ook voortdurend gesteld. In 2013 bracht CPS de publicatie *Differentiëren is te leren. Omgaan met verschillen in het basisonderwijs* op de markt. Hierin beschreven we IGDI (Interactieve Gedifferentieerde Instructie Model) als model om te differentiëren in doelen, instructie, tijd en leerstof. In de afgelopen jaren werd het GRRIM-model actueel, vanwege de toenemende aandacht voor het stimuleren van denkprocessen bij leerlingen. GRRIM blijkt een veelzijdiger handvat dan IGDI en vormt dan ook het uitgangspunt van deze herziene druk. In deze herziene uitgave beschrijven we ook actuele ICT-ontwikkelingen die differentiëren mogelijk maken.

Leeswijzer

We beginnen dit boek met het waarom. Hoofdstuk 1 gaat in op recente ontwikkelingen in het onderwijsbeleid die het belang van differentiatie onderstrepen.

Hoofdstuk 2 beschrijft onze visie op differentiëren.

In hoofdstuk 3 staan we stil bij de voorwaarden om te kunnen differentiëren. Daarbij zoomen we in op wat goed differentiëren betekent voor uw handelen.

Hoofdstuk 4, 5 en 6 gaan over het hoe. We starten in hoofdstuk 4 met het clusteren van leerlingen en het opstellen van een groepsoverzicht en een groepsplan.

Vervolgens gaan we in hoofdstuk 5 in op differentiatie in doelen, leerstof en tijd, waarna hoofdstuk 6 dieper ingaat op instructie en organisatie.

In hoofdstuk 7 staat het differentiëren met jonge kinderen centraal. Het samenstellen van een beredeneerd aanbod vormt daarvoor het uitgangspunt, want beredeneerd is gedifferentieerd.

In hoofdstuk 8 sluiten we af met het schoolbeleid voor differentiatie. In dit hoofdstuk besteden we ook aandacht aan het belang van professionalisering van leerkrachten op dit gebied.

In de bijlagen vindt u voorbeelden van plannen en schema's.

Dit boek is mede dankzij u tot stand gekomen. Vele leerkrachten inspireerden ons door de wijze waarop zij in hun lessen en activiteiten differentiëren. De vele voorbeelden in dit boek komen uit hun dagelijkse praktijk.

*Aafke Bouwman, Boudewijn Hogeboom en Els Loman
In samenwerking met Geraldine Brouwer en Ineke Bruning*